

Cape Clear Island: Iers vogelparadijs

Door Norman D. van Swelm

Inleiding

Een drie uur durende busrit vanuit Cork brengt ons in Baltimore, een geliefd Iers zonneoord. De zilte lucht opsnuivend verbazen we ons over palmbomen en rode Fuchsiaheggen, die kenmerkend voor ZW-Ierland blijken te zijn. Slechts 40 minuten stampend scheepsgenot op een heldere groen-blauwe zee scheiden ons van altijd autoloze zondagen.

Cape Clear Island, het op één na zuidelijkste puntje ($51^{\circ} 26'N$ $9^{\circ} 30'W$) van de Ierse Republiek is een door wind en water bebeukt, grillig, woest, rood zandstenen eiland. Vierenhalve kilometer lang en ten hoogste anderhalf breed en een oppervlak van zes zestiende kilometer in het vierkant. Een golvend landschap met als hoogste heuvel de Knockcaranteen (± 177 m), doorsneden met talloze stroompjes en voorzien van een zoetwatermeer. Er heerst een mild Atlantisch klimaat met veel regen en wind (voornamelijk westelijk), vorstvrije winters en koele zomers. Extreme temperatuursverschillen ontbreken.

Het inwonertal liep terug van 1215 in 1891 naar ongeveer 200 zielen nu. Visserij — eens hoofdmiddel van bestaan — voorziet nog slechts in de behoefte van enkelen. Een armzalige vorm van landbouw wordt bedreven op veldjes die variëren in oppervlak van een halve tot anderhalve hectare. Ze zijn omgeven door stenen wallen. Haver, tarwe, kool en aardappelen worden er op verbouwd. De veestapel bestaat uit een klein aantal koeien, wat geiten en een enkele ezel. Bij gebrek aan emplooi verlaat de jeugd het eiland. Een nieuwe vorm van bestaan is het toerisme dat aange trokken wordt door de jeugdherberg, het Iers talencollege 'Colaist Gaeilge' en het vogelobservatorium, doel van onze reis.

Cape Clear Bird Observatory werd opgericht naar aanleiding van een expeditie waaraan vijf Britse studenten in 1959 deelnamen. In 1960 huurde het gevormde beheerscomité de huidige jeugdherberg en in 1963 kochten ze het zogenaamde 'harbour house'. Door tekort aan geld kon men helaas geen laboratorium inrichten, geen grootscheeps ringonderzoek op touw zetten noch een vaste coördinator in

Kuifaalscholvers, Cape Clear, Ierland

Foto: Norman van Swelm

dienst nemen. Desondanks zijn sinds die tijd met uitzondering van de wintermaanden vrijwel dagelijks vogel- en vlindertellingen en botanische onderzoeken verricht, was er een toezichthouder (vrijwillig), verschenen tussentijdse mededelingen en jaarrapporten en werden ieder jaar cursussen voor jonge ornithologen georganiseerd. Kwamen er tot voor kort alleen Britten en Ieren, nu komen belangstellenden uit de hele wereld naar het eiland.

Landschap en planten

Het landschap is kleinschalig en valt op door een vrij grote verscheidenheid aan biotopen. Onbegroeide kliffen gevolgd door een verend tapijt van Engels gras, veldjes Dopheide en Gaspeldoorn, natte landjes met Breedbladige Orchis en Wollegras, dicht met Braam en Koningsvaren begroeide hellingen, wegbermen en overwoekerende akkertjes, zeggenmoerasjes en exotische heggen van Fuchsia, Escallonia macrantha en Tamarix anglica. Slechts hier en daar staat een Meidoorn of Esdoorn.

Vlinders

In dit onbespoten bloemenrijk komen grote aantallen vlinders voor zoals Artemis-, Argus- en Heivlinder en Oranjetip. In de nazomer wordt veel vlindertrek gezien. De Monarch, de prachtige Amerikaanse trekvlinder, is verschillende malen aangetroffen.

Zoogdieren

Op het eiland zelf komen weinig soorten zoogdieren voor. Konijn (pas sinds 1962 met myxomatose besmet), Huis- en Bosmuis, Dwergspitsmuis, Bruine Rat en een enkele (Dwerg)vleermuis zijn tot nog toe geconstateerd. Langs de rotsen vertonen zich Grijs Zeehond, Gewone Zeehond en een enkele maal de Otter.

Tijdens het waarnemen over zee worden vaak scholen langstrekkende Bruinvissen en Dolfijnen gezien maar ook, zelfs vrij vaak. Zwaardwalvissen of Orca's. Determineren van zeezoogdieren is niet eenvoudig maar herkend zijn onder andere Witsnuitdolfijn, Butskop, Grind, Gewone Vinvis en Bultrug. Haaien of met de zeestromingen meegevoerde Zeeschilpadden behoren ook tot de mogelijkheden.

Broedvogels

De broedvogelbevolking is weliswaar niet spectaculair maar toch gevarieerd en zeer aantrekkelijk. Op de kliffen treft men Noordse Stormvogel, Kuifaalscholver, Alk, Zeekoet en Papegaaiduiker aan maar ook Rots- en Holenduif (!) en Tornenvalk. De Slechtvalk werd voor het laatst in 1960 broedend aangetroffen. Boven de kliffen kan men de vliegkust van Raaf en Alpenkraai bewonderen. Er broeden 12 paar Bonte Kraaien (in Ierland is de Zwarte Kraai een dwaalgast). Er zijn forse broedkolonies van Grote Mantel-, Kleine Mantel- en Zilvermeeuw. De Kwartelkoning (nu nog 20 paar) heeft veel te lijden van de nieuwe landbouwmethoden. Grasmus en Roodborsttapuit zijn evenals in Nederland snel in aantal achteruit gegaan. Zeer talrijk komen Roodborst (160 paar) en Merel (100/170 paar) op dit boomloze eiland voor. Ten slotte vermelden we nog de Huiszwaluw, die hier zijn nest uitsluitend tegen rotswanden metselt, en de Rouwkwikstaart.

Zeevogels

Aan de enorme massa's zeevogels die in alle maanden van het jaar langstrekken heeft het eiland zijn — ornithologische — roem te danken. Er zijn drie wat verder in zee stekende delen van het eiland die zich het best lenen voor het waarnemen van zee trek. In volgorde van aantrekkelijkheid zijn dit Blananarragaun (Blanan'tip), Pointanbullig en Pointabullaun. Het beste weertype voor het waarnemen van zee trek is een mengeling van mist, regen en een krachtige tot harde zw. wind. Dit is het weer om waar te nemen vanaf Blananarragaun, een lage in zee uitstekende rotspunt. Weliswaar is deze punt wat minder gemakkelijk bereikbaar dan de andere maar eenmaal ter plaatse is dat, bij de aanblik van een dergelijk imposant schouwspel, snel vergeten. Een schier eindeloze stroom vogels passeert boven of voorlangs met name vlak na zonsopgang.

De hoofdschotel, met name in juli en augustus, wordt gevormd door Noordse Pijlstormvogels, waarbij 10.000 ex. per uur normaal en 30.000 per uur niet ongewoon is. Enerzijds is dit voedseltrek (juni-juli) waarbij de broedvogels van West-Ierland oostwaarts tot in de Golf van Biskaje vliegen, anderzijds is het trek naar het

westen, de oceaan op. Niet zelden zien we er de broedvogels van de Middellandse Zee de zg. 'Balearische' (Noordse) Pijlstormvogels, *Puffinus p. mauretanicus*. De Grauwe Pijlstormvogel is regelmatig in flink aantal te zien. De Grote- en Kuhls Pijlstormvogels zijn wat zeldzamer maar trekken desondanks op gunstige dagen in grote getale langs. De Kleine Pijlstormvogel wordt maar een enkele keer herkend. Vanaf half juli trekt het Stormvogeltje talrijk langs soms tot 1000 per uur. Deze vogeltjes zijn wat lastig waar te nemen tussen de golven en dat is misschien de reden dat het Vaal Stormvogeltje er maar vier keer is gezien en het Wilsons Stormvogeltje éénmaal.

Al begin augustus zien we honderden Jan van Genten langs vliegen maar in september loopt dit op tot zo'n 2000 per uur. De jagers worden het best vertegenwoordigd door de Grote Jager en minder door Middelste- en Kleine Jager. Drieteenmeeuw en Noordse Stormvogel trekken met duizenden door evenals de alkachtigen. Rosse Franjepoten zijn vrij schaars en de trek van sterns is zeer matig.

Dwaalgasten

Eilanden hebben voor de vogelaar vaak als extra attractie de confrontatie met afgedwaalde vogels (Fair Isle, Helgoland, de Waddeneilanden enz.). Cape Clear benadrukt die reputatie nog eens.

Uit Noord-Amerika kwamen onder andere Geelsnavelkoekoek, Amerikaanse Roodstaart, Roodborstkardinaal en Rodoogvireo. Van het zuidelijk halfmond Bulwers Stormvogel, Malmokalbateros en Fregatvogel. Uit Zuid-Europa een Rosse Waaiersstaart, Bijeneters en maar liefst 34 maal Orpheusspotvogels. Uit het oosten en zuidoosten van Europa Bergfluiters, Grauwe Fitissen en Kleine Klapekster terwijl Noordse Boszanger en Blyth Rietzanger Noord-Europa vertegenwoordigen. Uit Azië arriveerden Ross' Meeuw, Pallas' Boszanger en Stekelstaartgierzwaluw.

Informatie

Wie meer wil weten over dit aantrekkelijke eiland kan zich wenden tot Miss S.C. Fogden, Kirrin Lodge, Eredine, Dalmally, Argyll, Schotland. Tegen een klein bedrag wordt men 'Vriend van Clear' waarvoor men tegen gereduceerde prijs in 'harbour house' kan overnachten en regelmatig over Clear's wel en wee op de hoogte wordt gehouden en tevens het werk van een belangrijk ornithologisch station steunt.

- N. D. van Swelm, Woudenbergsstraat 125, Den Haag.
'Publicatie Vogelpopulatie-Onderzoek Ockenrode'

Artikel ontvangen: 14 mei 1974

LITTERATUUR:

Sharrock, J. T. R. et al (1973): The Natural History of Cape Clear Island. Berkhamstead.

The Natural History of Cape Clear Island

Op de nabij gelegen Fastnet Rock na is Cape Clear Island de meest zuidelijke punt van Ierland. Sinds 1959 is daar de Cape Clear Bird Observatory gevestigd. Dit waarnemingscentrum heeft de studie van de trek kunnen bevorderen. Vooral de zeevogeltrek kan vanaf de ver in zee uitstekende kaap uniek worden waargenomen. Bovendien is het kleine eiland, dat door naam en faam met Helgoland vergeleken kan worden, een plaats waar tal van zeldzaamheden zijn waargenomen. Totaal werden er 244 vogelsoorten waargenomen, waaronder 48 broedvogelsoorten en haast 100 soorten als dwaalgast. Op z'n minst werden 21 soorten van elders waargenomen, zoals vijf uit Azië, één uit Afrika of Azië, vier van de zuidelijke oceanen en elf uit Amerika.

Het grootste deel van het boek gaat over de aldaar waargenomen vogels in de periode van 1959-1969. Behalve van de redacteur zijn ook van anderen enkele korte artikelen opgenomen w.o. een artikel van W. R. P. Bourne over zeevogels, anderen behandelden de zoogdieren, slakken en schelpen, vlinders, motten en andere insecten, andere dieren, planten, mossen, levermosses, historie van het waarnemingscentrum en interessante gegevens over het eiland en zijn bewoners. Een degelijk boek met tal van literatuurverwijzingen en goede illustraties. Voor diegenen die het eiland willen bezoeken laten wij het adres hier volgen: The Bookings Secretary, Cape Clear Bird Observatory, c/o Irish Wildbird Conservancy, Royal Irish Academy, 19 Dawson Street, Dublin 2, Ierland (zie verder het artikel op pag. 220).

J.T.

J. T. R. Sharrock: The Natural History of Cape Clear Island. Pentekeningen en foto's van Robert Gillmor, 207 pag. (1973). Uitg. T. & A. D. Poyser Ltd., Berkhamsted. Prijs f 23,80.